

CiutatBeta: construint espais per exercir la ciutadania

Pep Guasch | Òscar Martínez | Carolina Marcos

▲ Foto: Noelia Muñoz

Ja sabem que les ciències socials no són exactes ni rigoroses o que la seva capacitat de predicció es pot alterar per múltiples circumstàncies, factors, agents, entre altres coses... però a l'organització de CiutatBeta ens fem la pregunta agosarada de si és possible dissenyar un territori per exercir plenament la ciutadania, de si hi ha alguna manera possible que, en la complexitat d'una ciutat, amb l'avenç imparabile de les noves tecnologies, amb la situació actual d'esgotament d'un model i moment de canvi de paradigma, les persones puguin ser realment les

protagonistes, les que dirigeixin, participin, comuniquin i decideixin sobre el si de les seves vides, la comunitat, el futur, el territori.

CiutatBeta és un projecte formatiu en tot el seu procés, i d'acció palpable i avaluable en el seu desenllaç. Entra en joc amb el treball comunitari, l'acció i gestió sociocultural, la comunicació, les possibilitats de les noves TIC, i altres àrees pròpies que en l'actualitat s'estudien atentament des de les ciències, disciplines o estudis socials. Però també hi pren absolut protagonisme l'espai públic o conceptes com

■ **Pep Guasch**, antropòleg i gestor sociocultural al CEESC i l'AcPpJ. ■ **Òscar Martínez**, edugestor cultural a Trànsit Projectes SL. ■ **Carolina Marcos**, tècnica de projectes en animació sociocultural i desenvolupament comunitari a Trànsit Projectes. Tots tres, membres de l'equip CiutatBeta.

l'energia o la sostenibilitat, elements que també són propis d'altres ciències o disciplines com l'arquitectura, l'enginyeria o la física. I aquest és un dels trets diferencials de CiutatBeta, la seva intenció i projecció interdisciplinària, ja que entenem que, si hem de redissenyar la ciutat per a les ciutadanes emergents, i si ho hem de fer de la manera més fiable i contrastada possible, hem de comptar amb el màxim nombre d'agents i professionals diversos que es pugui. Altres punts de vista, tècniques o maneres de fer per a un objectiu comú i compartit per totes i tots.

Fent una síntesi, podríem dir que CiutatBeta és una plataforma de treball i anàlisi que posa en joc processos i eines innovadores per a l'acció social. Un espai on explorar l'ADN de la ciutat en què vivim i, a través d'una perspectiva interdisciplinària, dissenyar prototips i solucions creatives a necessitats de territoris/barris concrets i/o noves problemàtiques socials, per després posar-les a prova.

Ens preguntem si hi ha alguna manera possible que, en la complexitat d'una ciutat, les persones puguin realment dirigir, participar, comunicar i decidir sobre el si de les seves vides, la comunitat, el futur, el territori.

FASES I EXPERIÈNCIA ADQUIRIDA EL 2012

El tercer trimestre del 2012, quan es va iniciar el projecte, la plataforma de treball i anàlisi innovadora que creiem que és CiutatBeta es componia de tres àrees: el *workshop*, el treball en línia i 2.0, i la prova del prototip resultant. Un procés obert i interactiu on s'aprèn mentre es crea *-be learning-*, amb un entorn d'aprenentatge on els coneixements es comparteixen, transfe-

CiutatBeta és una plataforma de treball i anàlisi que posa en joc processos i eines innovadores per a l'acció social; un espai on explorar l'ADN de la ciutat.

reixen i transformen, i les formes de treball s'aprenen experimentant.

Els *workshops* són espais de trobada que afavoreixen la comunicació entre diverses persones, disciplines i idees. A cada *workshop* es presenta un territori amb unes problemàtiques concretes i un concepte des del qual es vol treballar per resoldre-les. D'aquestes jornades de treball en grup o *workshops*, sorgeixen els diversos prototips d'acció. L'any passat, per exemple, es va treballar la divisió de "status social" que hi ha al barri de la Mina de Sant Adrià de Besòs, a partir del teixit urbà o les influències i interaccions del mateix barri; la "gentrificació" i mala imatge de l'antic barri de Sant Fèlix de Girona, amb el joc com a factor de canvi i dinamitzador del territori, o la indefinició o pèrdua identitària com a barri al Raval de Barcelona, amb el concepte i praxi de la cultura col·laborativa.

A la segona àrea, tocava que les i els participants sortints del *workshop*, i distribuïts en quatre grups, treballessin en línia, des de la plataforma web CiutatBeta, programada per rebre tot tipus de comentaris, aportacions i suggeriments de cada prototip que havia sorgit de la sessió de treball. No només de les mateixes persones que hi havien participat, sinó també d'altres d'interessades a posar el seu granet de sorra per definir aquesta prova, tenir-ne cura i/o contribuir-hi, prova que més endavant s'havia de dur a terme en el territori protagonista.

Perquè cal recordar que la intenció de CiutatBeta és que sempre es doni un procés obert i interactiu, transparent i receptor de qualsevol detall a tenir en compte durant l'elaboració, recorregut i execució del prototip-acció. Aleshores es planifica la posada en marxa del prototip, a partir d'un debat obert i treball col·laboratiu.

I la tercera part, l'acció al territori en qüestió, que permet posar a prova els prototips resultants i dota de sentit el procés. CiutatBeta ofereix la possibilitat de convertir la idea teòrica, el prototip, en un fet tangible, o testar-los, amb l'objectiu de comprovar la seva capacitat de generar un canvi en la comunitat per a la qual ha estat dissenyat. Aquest últim pas justifica el camí recorregut conjuntament pels diversos equips de treball, comprova l'adequació i l'eficàcia del model d'acció que pretén transformar l'entramat urbà. El prototip es posa a l'abast de la comunitat amb l'esperança que millori la problemàtica o situació particular que presentava el territori en el *workshop*, encara que també pot ser una proposta per desenvolupar en altres territoris o contextos similars, amb un focus emprenedor i/o activista o sense, per part de les persones participants o qui observi la plataforma web, sempre amb els prototips detallats.

L'últim trimestre del 2012 i fins al 7 de febrer del 2013, vam dur a terme tres processos complets de CiutatBeta; si hi afegim que era el primer any del projecte, que no

tenim cap tipus de suport econòmic sense comptar les percepcions en les inscripcions, l'organització es troba davant un escenari amb un volum de treball considerable i dubtes a cada part del procés, on la complexitat del projecte i els seus elements es posen de manifest quan sorgeixen preguntes sobre la idoneïtat de les i els participants, no tan diversos com esperàvem, la majoria procedents d'entorns socioculturals. Sobre quins territoris o espais urbans podem investigar i on hem d'actuar si treballem el *workshop* des de Barcelona, ja que segurament el que tractava l'antic barri de Sant Fèlix de Girona s'hauria hagut de fer a la mateixa ciutat amb, almenys, una part dels participants veïns i veïnes de Girona. O el poc temps de marge que ens vam fixar entre el *workshop* i la prova dels prototips, l'estructura del mateix procés, entre altres aspectes... Aquests temes els hem pogut contrastar i valorar també amb les persones participants del primer CiutatBeta, i s'intentaran millorar en la present edició.

PROTAGONISTES I EXECUTORS DE CIUTATBETA

CiutatBeta és una idea del Col·legi d'Educatrices i Educadors Socials de Catalunya (CEESC), amb el suport de Trànsit Projectes SL, la col·laboració del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i el suport de l'Ajuntament de

Barcelona. I també amb la col·laboració d'entitats professionals com l'Associació Catalana d'Empreses del Lleure, l'Educació i la Cultura (ACELLEC), l'Associació Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut (AcPpJ) i l'Associació de Professionals de la Gestió Cultural de Catalunya (APGCC).

El fet que un col·legi estigui al darrere d'aquest tipus de projecte demostra una implicació i dedicació extres més enllà del que és propi d'un col·legi o associació professional, i el fet que ho impulsi el CEESC ubica les educadores i educadors socials en una posició clau com a professionals que dinamitzen aquesta mena de processos i resultats que propicia l'experiència de CiutatBeta, a la vegada que obre la disciplina a altres maneres de fer, perspectives i aportacions que genera la interdisciplinarietat que cerca la proposta, lògica si es treballa en l'espai públic i per als ciutadans i ciutadanes.

Amb una experiència de més de trenta anys en aquest tipus de projectes formatius i d'acció, de recerca i producció de coneixement sociocultural a partir d'un treball i cultura col·lectius i col·laboratius, Trànsit Projectes SL es converteix en el soci ideal per fer possible CiutatBeta, i el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), el marc ideal per acollir el seu espai de treball. Pel que fa a les associacions col·laboradores, que esperem que n'hi hagi

més en el futur, pretenem la seva complicitat amb el projecte, apropar-nos a la seva base social-professional, i perfilar junts el model CiutatBeta.

I per acabar, per fer possible que CiutatBeta es mogui, necessitem participants, facilitadors/ores i connectors. Els primers, a través d'una inscripció prèvia, són els agents imprescindibles del procés creatiu, que, amb diversos perfils laborals i experiències professionals, constitueixen els grups de treball, entesos com a equips multidisciplinaris que faciliten que el coneixement es generi de manera relacional i col·lectiva. El grup constitueix un espai enriquidor d'aprenentatge obert, on l'intercanvi i la transmissió de perspectives, conceptes, imatges, valors i solucions possibiliten i produeixen la generació d'iniciatives polièdriques, més creatives i globals, que construiran el prototip.

Pel que fa als facilitadors/ores, són professionals que aproximen els participants a l'enfocament des del qual es vol treballar sobre aquella realitat, a l'àmbit en què es vol intervenir amb el prototip-acció. Especifiquen, emmarquen i acoten l'acció dins un concepte. Són els especialistes en la matèria. El 2012 es va treballar el teixit urbà, el joc i la cultura col·laborativa gràcies a Paco González, Josep Maria Allué i Jaume Albaigès, respectivament.

Respecte als darrers agents protagonistes, els connectors, cal subratllar que són

◀ Foto: Noelia Muñoz

els encarregats d'apropar-nos a la realitat social, històrica, cultural i urbana del barri o territori en qüestió. Ens detallen la seva idiosincràsia. Normalment es conviden entitats amb experiència, les quals desenvolupen *in situ* la seva tasca diària, en aquella comunitat. Són els experts sobre el terreny.

AQUEST 2013 I EL FUTUR DE CIUTATBETA

Després de l'avaluació de què fèiem esment en el primer punt, des de l'organització de CiutatBeta hem considerat oportú fer menys per més. Ara ho comprendreu. Primer de tot, en el futur tenim molt clar de no programar CiutatBeta enmig d'altres experiències similars com la Barcelona GovJam que es va celebrar a principis de juny d'aquest 2013. Més que contraprogramar-nos, CiutatBeta fou un dels col·laboradors en l'esdeveniment sobre innovació dels serveis públics que se celebrava

al mateix temps a trenta ciutats arreu del món, i per primera vegada a Barcelona.

Pel que fa pròpiament al projecte CiutatBeta, aquest 2013 treballarem el territori del barri de Sant Antoni amb el concepte de la sostenibilitat. Serà a l'últim trimestre de l'any i mitjançant l'entitat Xarxa@ntoni (connectors) i l'editorial d'arquitectura dpr-barcelona (facilitadors). I el procés s'amplia amb tres activitats més. Al *workshop*, el treball en línia i la prova del prototip, hi afegim la prospecció inicial al territori, la trobada de seguiment i la sessió d'avaluació final i oberta.

Després de la primera experiència, creïem que calia reforçar el coneixement del territori, saber les seves particularitats és crucial per a l'experiència. L'espai a partir del qual construïm els prototips es mereix una primera sessió, i així serà a Sant Antoni, on gràcies a diversos veïns que el coneixen al detall, fins i tot farem un recorregut pel barri, per detectar elements his-

tòrics, culturals, relacionals i de la comunitat, a tenir en compte. Paral·lelament, la convocatòria d'enguany intentarà obtenir una tercera part de participants que visquin actualment al barri, per facilitar que el prototip o l'acció sortint pugui ser més rendibilitzada i estigui estretament lligada al seu teixit social.

La segona activitat que incloïem aquest any és una sessió de seguiment enmig del treball en línia i 2.0 posterior al *workshop*. Una de les mancances que vam detectar en la primera edició fou que existia poca cultura del treball a la xarxa per part de les persones participants; poc compromís, per ser més exactes. Aquesta pretén una adequada dinamització, sincronització i seguiment del treball en línia i 2.0. En aquest nou espai de convergència, els participants dels *workshops* tornen a confluïr per analitzar la feina feta, debatre, reflexionar i coordinar-se per poder establir les properes tasques a realitzar i deixar llest el prototip final. En aquesta sessió, a més dels connectors i facilitadors, també comptarem amb la presència de diversos membres de les entitats professionals col·laboradores.

I finalment, el cicle de CiutatBeta 2013 es tanca amb una nova activitat, en la qual valorarem conjuntament l'acció duta a terme, el testatge del prototip, la seva capacitat per produir canvis en la comunitat, si

genera participació i/o apodera els veïns i les veïnes de Sant Antoni. És el moment de fer una reflexió final presencial i extreure conclusions.

Des de l'organització creiem que la suma de totes aquestes activitats aconseguirà assentar sobre una base més sòlida d'informació i coneixement l'elaboració dels futurs prototips, que es poden convertir en accions més ben planificades i amb resultats visibles i avaluable. Però que, igualment, estem convençuts que es podran millorar el 2014 i el 2015. I encara que CiutatBeta és sobretot un projecte formatiu on el recorregut de l'experiència cobra un especial interès, treballarem perquè els seus resultats (prototips-accions) tinguin com a objectiu la construcció d'un espai per exercir plenament la ciutadania.

Per tenir tota la informació de CiutatBeta, consulteu el web www.ciutatbeta.org.